

state regimes in postcommunist countries is the strongest aspect of Cook's analysis. Her in-depth knowledge of the Russian welfare state reform enabled her to trace and analyse with some precision a key characteristic that sets the postcommunist cases apart from the Western European countries: their specific mix of state, market and the informal sector in welfare provision. With respect to her use of the 'politics matters' approach to explain welfare state reform trajectories, the analytical framework could have been better defined. Cook's case selection rationale is perhaps the best illustration of this. To place her study of Russia in a comparative perspective, she picked four other countries which were communist at the beginning of the period under study, and therefore presumably had shared features of the welfare state. However, in explaining why she picked these cases among the universe of 28 potential cases, she states that she picked 'two democratic and two authoritarian, in order to maximise variation on the same political factors' (p.23). This is puzzling in two ways. Firstly, the four cases did not start out as democratic versus authoritarian, so this can hardly be taken as an explanatory factor for welfare reforms. Even more importantly, this method of case selection presupposes that regime type will be used as an explanatory factor for welfare state outcomes, while Cook does not work in her subsequent analysis with regime type analysis. To conclude, Cook's study mixes regime type, institutional analysis and actor-centred analysis all under the umbrella of 'politics matters', and the result is a framework that is less analytically precise than it could have been if these explanatory factors were conceptually distinguished and analysed for their respective relevance in postcommunist welfare state reform.

Danijela Dolenc

WIDER PERSPECTIVES ON GLOBAL DEVELOPMENT

Giovanni Andrea Cornia, Matti Pohjola i Antony Shorrocks (ur.)

Houndmills: The United Nations University – World Institute for Development Economics Research i Palgrave Macmillan, 2005., 260 str.

Svjetski institut za istraživanja ekonomskog razvoja (*World Institute for Development Economics Research - WIDER*) sa sjedištem u Helsinkiju osnovan je 1984. kao prvi istraživački i obrazovni centar Sveučilišta Ujedinjenih naroda (*the United Nations University - UNU*). WIDER Institut provodi mnoga višedisciplinarna istraživanja i projekte vezane uz strukturne promjene koje utječu na životne uvjete najsiromašnijih i najranjivijih ljudi u svijetu. U svom radu okuplja mnoge ponajbolje stručnjake koji u svom djelovanju zastupaju politiku i mjere pravednog gospodarskog rasta s potrebnom pozornošću na očuvanje čovjekove okoline, jačanja kapaciteta za aktivno građanstvo i općenito unapređenje znanja i stručnosti u području ekonomskih i društvenih znanosti i odgovarajućih provedbenih mjera. Više o Institutu može se naći na stranici www.wider.unu.edu.

Institut u posljednjih desetak godina organizira predavanje najpoznatijih svjetskih znanstvenika koji su napravili značajan doprinos u području ekonomske razvoja i tranzicije. Predavanja se mogu naći na mrežnoj stranici Instituta, a kao knjigu *Wider Perspectives on Global Development* (Šire perspektive o globalnom razvoju) su ih pripremili urednici Giovanni Andrea Cornia, Matti Pohjola i Antony Shorrocks.

Nakon kraćeg osvrtu urednika o važnosti tema i odabira priloga osmorice znanstvenika, prvi je prilog Douglassa Northa o doprinosu nove institucionalne ekonomike na

razumijevanje tranzicijskih problema. Autor podrobno istražuje duboko ukorijenjene probleme tranzicijskih zemalja ponajviše vezane uz institucionalnu izgubljenost – urušavanje starih vrijednosti i odnosa te teškoću i nemogućnost brze izgradnje novih institucija. North jasno upozorava na složenost rješavanja ovisnosti o prijednom putu (*path dependency*) čije oslobađanje obično traje mnogo duže nego što se izvorno očekivalo.

Drugi prilog je uradak hrvatskim čitateljima dobro poznatog Josepha Stiglitz koji vrlo utemeljeno i suvereno raspravlja o greškama pojednostavljenog pristupa Washingtonskog konsenzusa prema kojem se vjerovalo da će (pre)brza privatizacija, liberalizacija i stabilizacija jamčiti gospodarski uspjeh i društveno blagostanje. U cjelini, prateće i/ili provedbene mjere tog konsenzusa, kao što su niska inflacija i mali proračunski deficit, mogu nakratko ublažiti gospodarsku krizu, ali ne mogu polučiti dugotrajan gospodarski rast i razvoj. Stoga se Stiglitz zalaže za stvaranje prave tržišne utakmice kako bi se premostile poteškoće asimetrije informacija (neki su pojedinci ili skupine bolje informirani od drugih) i nesavršenosti tržišta, posebice u sektorima u kojima se provodi privatizacija velikih tvrtki u državnom vlasništvu. On ujedno ističe i veliko značenje države koja treba podržavati ulaganja u ljudski kapital – možda i presudnu odrednicu uspješnog gospodarskog razvoja – i pomoći u prihvaćanju novih tehnologija.

Vjerojatno najveći autoritet za pitanja ekonomskih nejednakosti Anthony Atkinson u svom se prilogu pita je li neizbježan porast dohodovne nejednakosti. Navedena je pojava prvo uočena krajem 1970-ih u SAD-u i Velikoj Britaniji, ali Atkinson vrlo jasno izlaže da to nije pravilo za sva društva i za sva vremena. Ujedno, pretjerane dohodovne razlike mogu se ublažiti promišljenim progresivnim oporezivanjem,

koje ipak neće stvarati negativne poticaje na duži rad i jače radne napore. Nadalje, dobro ciljani socijalni transferi također mogu biti od velike pomoći siromašnim stanovnicima, pri čemu pozornost treba usmjeriti na izbjegavanje nastanka ovisnosti o socijalnoj pomoći, odnosno potrebno je poticati da i siromašni svojim djelovanjem i naporima izađu iz teškog položaja.

Veliki zastupnik globalizacije Jagdish Bhagwati podrobno tumači sve njezine pozitivne strane i različite utjecaje. Bhagwati navodi kako za razmatranje i argumentiranu raspravu o temi globalizacije, nju treba rastaviti na manje dijelove umjesto da ju se promatra kao veliku cjelinu. Usmjerujući pozornost na međunarodnu trgovinu i izravna strana ulaganja, Bhagwati pokazuje pozitivne ekonomske učinke koje mogu ostvariti te dvije dimenzije globalizacije. U kasnijem tekstu autor pokazuje da globalizacija može biti i socijalno korisna omogućavajući izlaz iz siromaštva mnogim ljudima koji su od njega trpjeli duži niz godina. Ipak, za ostvarenje koristi od globalizacije potrebno je odgovarajuće upravljanje (*governance*) i na nacionalnoj i na međunarodnoj razini.

Frances Stewart u petom prilogu u knjizi piše o vodoravnim nejednakostima, pomalo zapostavljenoj dimenziji razvoja. Autorica istražuje načine kojim zajedničkim djelovanjem političke moći, društvenog raslojavanja i ekonomskih razlika nastaju vodoravne nejednakosti među pojedinim skupinama stanovništva. One izravno ugrožavaju socijalnu koheziju, što može dugoročno narušiti blagostanje društva, a jednom narušena kohezija vrlo se teško i s mukom obnavlja. Situacija je utoliko složenija što su pitanja i pojavni oblici vodoravnih nejednakosti uvelike zanemareni kod određivanja politika i mjera gospodarskog razvoja.

Iako nam se može činiti da je globalizacija plod suvremenog društva i našeg

doba, Jeffrey Williamson jasno pokazuje da to nije istina. Prilog je posvećen dobitnicima i gubitnicima globalizacije u posljednjih dvije stotine godina, s time da analiza obuhvaća razvoj u četiri epohe: protuglobalističkim merkantilističkim ograničenjima (od 1492. do 1820.), prvom stoljeću globalizacije (od 1820. do 1913.), povratku globalističkih ograničenja (od 1913. do 1950.) i drugom stoljeću globalizacije (od 1950. do 2002. godine). U logičkom povezivanju ekonomskih, političkih i demografskih čimbenika koji mogu pomoći u objašnjavanju odrednice kretanja životnog standarda u mnogim zemljama tijekom duljeg razdoblja, Williamson stvarno fascinira svoje čitatelje i u cjelini daje zeleno svjetlo globalizaciji, posebice emigraciji radne snage iz siromašnih država koja može biti značajan poticaj razvoju i razvijenih zemalja i onih u razvoju.

Globalni radni standardi i lokalne slobode predmet su istraživanja Kaushika Basua. Autor podsjeća da se globalizacija često optužuje za narušavanje međunarodnih standarda rada i radničkih prava. Iako to može biti slučaj, on jasno navodi da bi osobama u zemljama u razvoju trebalo dopustiti ulazak u svijet rada i zaključivanje radnih ugovora i u obliku koji ne bi bili prihvatljivi u razvijenim zemljama. Uvjet je da ne smije biti riječ o prisilnom radu i da sudionici moraju imati potpuno razumijevanje posljedica sklapanja ugovora. Prisilno (pretjerano) poštivanje standarda rada – koliko god bilo potaknuto dobrotomjernošću predlagatelja – uvelike može onemogućiti zapošljavanje i rad osobama koje su u najlošijem materijalnom položaju i tako im jako otežati izlazak iz siromaštva i nerazvijenosti.

Posljednji prilog u knjizi je posvećen drugačijim promišljanjima o gospodarskom rastu i razvoju koji je pripremio Dani Rodrik. Iako ne postoje jednostavni recepti kako osigurati razvoj i slijedom toga

omogućiti ublažavanje siromaštva i ekonomskih nejednakosti, na temelju analize i iskustava većeg broja zemalja autor vjeruje da postoji nekoliko neizbježnih preduvjeta bez kojih se sigurno neće moći ostvariti gospodarski rast. Ti se preduvjeti mogu, ponajprije, grupirati u ekonomske reforme koje se očituju u ekonomskoj liberalizaciji u klasičnom pojmu gospodarskog otvaranja i stabiliziranja. Druga skupina odnosi se na potrebu političke stabilnosti. Treća skupina odrednica su vanjski utjecaji ponajviše vezani uz poticanje izvoza i veće sudjelovanje na međunarodnom tržištu. Svaka je zemlja pojedinačni slučaj pa provođenje jednobrazne politike može stvoriti više štete nego koristi. Stoga Rodrik na primjeru razmjerno sličnih zemalja poput San Salvadora i Brazila nakon provedene analize navodi da su za postizanje gospodarskog rasta potrebne posve različite mjere.

U knjizi nije sadržano posljednje izlaganje održano nakon objave publikacije. Autorica je Nancy Birdsall, rukovoditeljica Centra za globalni razvoj u Washingtonu. Birdsall parafrazira naslov često citirane knjige Thomasa Friedmana iz 2005. godine *Svijet je ravan: kratka povijest 21. stoljeća* u kojem autor na primjeru vrlo konkurentnih gospodarstava – poput američkog i kineskog – navodi da se u gospodarskom razvoju više ne može računati na prednosti iz prošlih vremena koje su bile na raspolaganju pojedinim naprednijim zemljama te kako globalizacija svima ide na ruku. Autorica ističe da je takav stav pojednostavljen te naglašava da je gotovo polovica svjetskog stanovništva imala vrlo slabe koristi od globalizacije i zarobljena je u začaranom krugu siromaštva. Dosadašnji razvoj globalizacije očito je više bio od koristi onima koji su već napredni i bogati te je stoga potrebno sustavno raditi na stvaranju neophodnih preduvjeta za gospodarski razvoj i rast nerazvijenih zemalja. Njezino zanimljivo izlaganje može se naći na mrežnoj stranici: <http://www.wider.unu>.

edu/publications/annual-lectures/en_GB/annual-lectures.

Zbog svoje zanimljivosti i raznolikosti izlaganja vrlo cijenjenih autora, ovaj opsegom »mali biser« publikacija o gospodarskom razvoju i ublažavanju siromaštva i ekonomskih nejednakosti, trebao bi privući i čitatelje manje obrazovane u području ekonomske teorije i ekonometrije. Tekstovi su lišeni pretjeranih matematičkih modela, prilozi su vrlo dobro strukturirani, nedvosmisleni i jasni, tako da se čitatelj samo može prepustiti užitku stjecanja novih uvida i znanja.

Predrag Bejaković

REVUE INTERNATIONALE DE SÉCURITÉ SOCIALE

Godina 60, 2007.

U 2007. godini objavljena su tri sveska Međunarodnog časopisa za socijalnu sigurnost: dva redovita (1 i 4) te jedan dvobroj (2-3). Dvobroj je posvećen 80. godišnjici Međunarodne asocijacije za socijalnu sigurnost (*International Social Security Association - ISSA*). Dodajmo da je ovaj časopis, koji izdaje ISSA, u prošloj godini imao i svoj vlastiti jubilej – 60 godina izlazenja.

U ovom prikazu upozorit ćemo na najzanimljivije priloge objavljene u prošlogodišnjim brojevima časopisa.

U prvom broju Kenneth Nelson, su-radnik Švedskog instituta za socijalna istraživanja u Stockholmu, u prilogu »Univerzalizam nasuprot ciljanosti: ranjivost socijalnog osiguranja i *means-test* minimalnog zaštitnog dohotka u 18 zemalja, 1990.-2002.«, raspravlja o razlikama koje su se, u razdoblju obilježenom politikom »rezanja socijalnih troškova«, manifesti-

rile između socijalnih davanja na temelju provjere prihoda (*means-test*), na jednoj, te davanja iz socijalnog osiguranja, na drugoj strani. U literaturi o tome nalazimo dvije suprotstavljene teze. Prema prvoj, socijalna davanja na temelju provjere prihoda slijedila su sudbinu socijalnih davanja proizašlih iz sustava socijalne sigurnosti, a prema drugoj, evolucija ovih dviju kategorija socijalnih davanja odvijala se neovisno jedna od druge. Zaključak je autora, temeljen na analizi empirijskih podataka, da su davanja iz socijalnog osiguranja lakše prebrodila politiku »rezanja troškova«, a da je ranjivost »*means-test*« davanja u velikoj mjeri ovisila o organizaciji socijalnog osiguranja u pojedinoj zemlji.

Drugi prilog na koji želimo svratiti pažnju je onaj Johna Turnera, iz AARP Instituta za javnu politiku u Washingtonu – »Dob mogućeg umirovljenja u sustavu socijalne sigurnosti u zemljama OECD-a: 1949.-2035.«. Autor na sljedeći način definira pojam »dob mogućeg umirovljenja« (*pensionable age*): »Dob mogućeg umirovljenja definiramo kao najraniju dob u kojoj se većina radnika kvalificira za mirovinska davanja, ostvarujući tako pravo na minimalni standard za ostvareni radni staž«. Termin »prijevremeno umirovljenje«, koji se inače u nas koristi, Turner smatra neprikladnim, zbog toga što u nekim zemljama radnici nakon propisane dobi umirovljenja ne mogu u potpunosti prestati s radom, nego, npr., nastavljaju raditi sa skraćenim radnim vremenom. Pored toga, u jednom broju zemalja jednostavno nema instituta prijevremenog umirovljenja. Osnovni je nalaz autora da je dob mogućeg starosnog umirovljenja u većini zemalja dugi niz godina uglavnom ostala nepromijenjena. Posebno je dob mogućeg umirovljenja bila stabilna u razdoblju 1949.-1993. godine. Ipak, pred kraj tog razdoblja došlo je do izvjesnog smanjenja dobi umirovljenja. Nadalje, u razdoblju 1993.-2002. godine, u okviru opsežnih mirovinskih reformi, oko